

**МАТЕРІАЛИ РОБОТИ КРУГЛОГО СТОЛУ НА ТЕМУ:
«COMMUNITY POLICING –
НОВА ПАРАДИГМА ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІЦІЇ»
(ДО 20-РІЧЧЯ КАФЕДРИ КРИМІНОЛОГІЇ
ТА КРИМІНАЛЬНО-ВИКОНАВЧОГО ПРАВА
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»)**

ВПЛИВ ГРОМАДСЬКОСТІ НА ПРАВООХОРОННУ ДІЯЛЬНІСТЬ

Дрьомін В.М.

*доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінології
та кримінально-виконавчого права, член-кореспондент НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України
Національний університет «Одеська юридична академія»*

Правові основи участі громадськості в діяльності правоохоронних та судових органів. На сьогоднішній день участь громадськості у діяльності правоохоронних і судових органів регламентується, як Конституцією України, Законами та Постановами Кабінету Міністрів України, так і шляхом видання відповідних розпоряджень наказів на відомчому рівні. Так, у ст. 36 Конституції України говориться, що громадяни України мають право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів, за винятком обмежень, встановлених законом в інтересах національної безпеки та громадського порядку, охорони здоров'я населення або захисту прав і свобод інших людей. Ніхто не може бути примушений до вступу в будь-яке об'єднання громадян чи обмежений у правах за належність чи неналежність до політичних партій або громадських організацій.

В Законі України «Про Національну поліцію» в ст. 11. вказується, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб. З метою визначення причин та/або умов учинення правопорушень планування службової діяльності органів і підрозділів поліції здійснюється з урахуванням специфіки регіону та проблем територіальних громад. В ч. 3. цієї статті визначено, що рівень довіри населення до поліції є основним критерієм оцінки ефективності діяльності органів і підрозділів поліції.

Участь громадськості організаційно регламентується шляхом створення громадських рад при центральних і місцевих органах виконавчої влади, в

окремих міністерствах і відомствах та визначається нормативно на відповідному рівні. Постановою Кабінету Міністрів України від 5 листопада 2008 р. «Порядок сприяння проведенню громадської експертизи діяльності органів виконавчої влади» здійснено унормування інститутів громадянського суспільства, до яких віднесено: громадські організації, професійні та творчі спілки, організації роботодавців, благодійні і релігійні організації, органи самоорганізації населення, недержавні засоби масової інформації та інші непідприємницькі товариства і установи, легалізовані відповідно до законодавства. Постановою Кабінету Міністрів України від 3 листопада 2010 р. (з відповідними змінами) «Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики» затверджено «Типове положення про громадську раду» та визначено, що консультації з громадськістю проводяться з метою залучення громадян до участі в управлінні державними справами, надання можливості для їх вільного доступу до інформації про діяльність органів виконавчої влади, а також забезпечення гласності, відкритості та прозорості діяльності зазначених органів, сприяння налагодженню системного діалогу органів виконавчої влади з громадськістю, підвищенню якості підготовки рішень з важливих питань державного і суспільного життя з урахуванням громадської думки, створенню умов для участі громадян у розробленні проектів таких рішень. Вказано, що консультації з громадськістю проводяться з питань, що стосуються суспільно-економічного розвитку держави, реалізації та захисту прав і свобод громадян, задоволення їх політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів.

Підвищена увага громадськості приділяється діяльності правоохоронних і судових органів, так як вона пов'язана із захистом законних інтересів і прав фізичних та юридичних осіб, тому не випадково створюються громадські ради при так званих «силових» відомствах. Діяльність таких рад регламентується відповідними положеннями. Так, існує Положення про «Консультативну раду при Генеральній прокуратурі України», яка створена з метою «утвердження верховенства права, захисту інтересів громадян і держави від неправомірних посягань, прозорості та відкритості діяльності прокуратури, підвищення авторитету прокуратури в суспільстві». В СБУ створена Громадська рада з питань оновлення СБУ, яка діє на підставі «Положення про Громадську раду з питань оновлення Служби безпеки України» і є колегіальним консультативно-дорадчим органом, утвореним для забезпечення участі громадян у здійсненні громадського контролю за проведенням в СБУ перевірок та застосуванням заборон, передбачених Законом України «Про очищення влади», налагодження ефективної взаємодії СБУ з цих питань із громадськістю, врахування громадської думки під час процесу оновлення СБУ. Створена також Громадська рада при МВС України на центральному та регіональних рівнях, яка є постійно діючим колегіальним виборним консультативно-дорадчим органом, утвореним для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, здійснення громадського контролю за діяльністю МВС, налагодження ефективної взаємодії МВС з громадськістю, врахування громадської думки під час формування та реалізації державної політики. Як

видно з декларованих цілей і завдань громадських рад, основна мета їх створення – громадський контроль за діяльністю правоохоронних органів і забезпечення врахування думки громадян у здійсненні реформ та зміцнення законності у суспільстві.

Особливий інтерес з правової точки зору представляє створення рад громадськості при судових органах. Відповідно до Положення про громадську раду при Раді суддів України, яке було затверджено у 2015 році, громадська рада при Раді суддів України є постійно діючим колегіальним виборним консультативно-дорадчим органом, утвореним для забезпечення участі громадян в управлінні державними справами, зокрема, в забезпеченні належних організаційних умов діяльності судів і суддів, утвердженні незалежності суду, забезпеченні заборони втручання у діяльність судді щодо здійснення правосуддя, а також підвищенні рівня довіри суспільства до судової влади, налагодженні ефективної взаємодії органів судової влади з громадськістю, врахуванні громадської думки під час формування та реалізації державної судової політики.

1. Соціальні та кримінологічні основи діяльності громадських рад.

Кримінологам давно відомо, що ступінь і характер залученості різних верств населення в економічне, політичне, громадське життя безпосередньо позначаються на поведінці, впливають на соціальний статус особи і спосіб життя в цілому. Не викликає сумнівів те, що економічні та політичні зміни, що відбулися в пострадянських країнах, суттєво позначилися на всіх верствах населення та соціальних групах. Підвищення ефективності соціальних перетворень передбачає знання того, які соціальні верстви або групи виграють або програють від змін, що відбуваються в країні. Аналіз проблеми впливу громадськості на правоохоронну діяльність буде неповним, якщо не розглянути її у контексті процесів стратифікації і диференціації сучасного суспільства.

Починаючи із 30-х і до кінця 70-х років у радянських державних документах, у науковій і навчальній літературі використовувалася «тричленна» формула соціально-класової структури суспільства, що включає два класи – робітників та селянство і так званий «прошарок» – інтелігенцію.

У «тричленній» формулі соціальної структури не знаходилося місця для багатьох груп, які реально існували у суспільстві.

Потрібно враховувати, що диференціація суспільства призвела до істотних відмінностей в інтересах різних соціальних груп. Відмінності засновані на соціальних, політичних, етнічних, релігійних, культурологічних та інших протиріччях, тому особливу увагу слід приділити громадським ініціативам та так званим «активістам», діяльність яких не закріплена нормативно, і які не завжди є представниками тієї чи іншої соціальної групи, а найчастіше виявляють особисту ініціативу. Громадська активність окремих осіб може вступати в протиріччя з широкою громадською думкою, законними інтересами окремих груп населення, що потрібно враховувати правоохоронним органам і суддям при здійсненні правосуддя. Прийняті рішення під тиском

«неформальної» громадськості можуть не тільки не сприяти зміцненню законності, а й підірвати довіру до цих органів.

Використання ЗМІ в просуванні громадської думки може також вплинути на ставлення населення до правоохоронної системи держави. Сьогодні загальновизнано, що телебачення, радіо, преса, Інтернет, аудіо- й відеопродукція – носії та провідники інформації масового споживання – перетворилися на потужний інструмент психологічного впливу, що охоплює майже все населення нашої планети. Сучасні засоби прийому і передачі інформації для багатьох людей стали основними джерелами формування соціально значущих понять, стереотипів поведінки, уявлення про різні явища. Результатом дії інформації є ідеологічний, політичний, економічний або організаційний вплив на оцінки, думки і поведінку людей. Засоби масової комунікації є культурологічним феноменом та найбільш результативним способом трансляції стандартів поведінки і поширення певних цінностей. Правоохоронні органи повинні враховувати наслідки «сліпого» реагування на вплив засобів масової комунікації, враховуючи те, що ЗМІ також є провідниками чийхось інтересів. Особливо це стосується судової діяльності, участь громадськості в якій, з порушенням чинних законів, може підірвати довіру до прийнятих судових рішень.

COP V/S POP: ПАРАДИГМАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІЦЕЙСЬКОЇ ПРОФІЛАКТИКИ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Туляков В.О.

*доктор юридичних наук, професор, віце-президент,
проректор з міжнародних зв'язків, член-кореспондент НАПрН України,
заслужений діяч науки і техніки України
Національний університет «Одеська юридична академія»*

Згідно законодавству та існуючій практиці, community oriented policy (COP) є поширеною ідеєю, яка висувається у якості діючої парадигми профілактичної діяльності поліції України. Зважаючи на активні реформи існуючої профілактичної роботи у цьому напрямку, слід зазначити, що деякі міркування змушують виказати окремі думки з приводу використання цієї ідеології.

1. Community oriented policy (COP) виникла як необхідність посилення взаємодії поліції та власників будинків щодо забезпечення правопорядку та безпеки на ділянках патрулювання поліції. Ця ідея, що застосовується в деяких країнах світу у якості базової для організації сучасної профілактики правопорушень, ґрунтується на визнанні пріоритетності дій патрульної поліції по охороні правопорядку, довірі та взаємодії поліції з населенням, існуванні взаємних прав та обов'язків поліціантів та населення у справі управління профілактикою правопорушень.